

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే

॥ సప్తవింశత్యధికశతతమః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తవింశత్యధికశతతమః సర్గః ॥

అయోధ్యాయాం శ్రీరామస్య సత్కారార్థమాయోజనం, శ్రీరామం
ప్రత్యుద్గంతుమనసాం సర్వేషాం జనానాం భరతేన సహ నందిగ్రామే
గమనం, శ్రీరామస్యాగమనం భరతాదిభిః సహ తస్య సమాగమః
పుష్పకవిమానస్య తేన కుబేరపార్శ్వే ప్రేషణం చ

శ్రుత్వా తు పరమానందం భరతః సత్యవిక్రమః |

హృష్టమాఙ్గాపయామాస శత్రుఘ్నం పరవీరహా || 6.127.1 ||

దైవతాని చ సర్వాణి చైత్యాని నగరస్య చ |

సుగంధమాల్యైర్వాదిత్యైరర్చంతు శుచయో నరాః || 6.127.2 ||

సూతాః స్తుతిపురాణజ్ఞాః సర్వే వైతాలికాస్తథా |

సర్వే వాదిత్రకుశలా గణికాశ్చైవ సర్వశః || 6.127.3 ||

రాజదారాస్తథామాత్యాః సైన్యాః సేనాంగనాగణాః |

బ్రాహ్మణాశ్చ సరాజన్యాః శ్రేణీముఖ్యాస్తథా గణాః || 6.127.4 ||

అభినిర్వాంతు రామస్య ద్రష్టుం శశినిభం ముఖం |

భరతస్య వచః శ్రుత్వా శత్రుఘ్నః పరవీరహా || 6.127.5 ||

విష్టిరనేకసాహస్రీశ్చోదయామాస భాగశః |

సమీకురుత నిమ్నాని విషమాణి సమాని చ || 6.127.6 ||

స్థానాని చ నిరస్యంతాం నందిగ్రామాదితః పరం |
సించంతు పృథివీం కృత్వాం హిమశీతేన వారిణా || 6.127.7 ||

తతోఽభ్యవకిరంత్యన్యే లాజైః పుష్పైశ్చ సర్వతః |
సముచ్చితపతాకాస్తు రథ్యాః పురవరోత్తమే || 6.127.8 ||

శోభయంతు చ వేశ్మాని సూర్యస్యోదయనం ప్రతి |
స్త్రామముక్తపుష్పైశ్చ సువర్ణైః పంచవర్ణకైః || 6.127.9 ||

రాజమార్గమసంబాధం కిరంతు శతశో నరాః |
తతస్తచ్చాసనం శ్రుత్వా శత్రుఘ్నస్య ముదాన్వితాః || 6.127.10 ||

ధృష్టిర్జయంతో విజయః సిద్ధార్థశ్చార్థసాధకః |
అశోకో మంత్రపాలశ్చ సుమంత్రశ్చాపి నిర్యయః || 6.127.11 ||

మత్తైర్నాగసహస్రైశ్చ సధ్వజైః సువిభూషితైః |
అపరే హేమకక్షాభిః సగజాభిః కరేణుభిః || 6.127.12 ||

నిర్యయుస్తురగాక్రాంతా రథైశ్చ సుమహారథాః |
శక్త్యృష్టిపాశహస్తానాం సధ్వజానాం పతాకినాం || 6.127.13 ||

తురగాణాం సహస్రైశ్చ ముఖ్యైర్ముఖ్యతరాన్వితైః |
పదాతీనాం సహస్రైశ్చ వీరాః పరివృతా యయః || 6.127.14 ||

తతో యానాన్యపారూఢాః సర్వా దశరథస్త్రియః |
కౌసల్యాం ప్రముఖే కృత్వా సుమిత్రాం చాపి నిర్యయః || 6.127.15 ||

క్షేకేయ్యా సహితాః సర్వా నందిగ్రామముపాగమన్ || 6.127.16 ||

ద్విజాతిముఖ్యైర్ధర్మాత్మా శ్రేణీముఖ్యైః సనైగమైః |
మాల్యమోదకహస్తైశ్చ మంత్రిభిర్భరతో వృతః || 6.127.17 ||

శంఖభేరీనినాదైశ్చ బందిభిశ్చాభినందితః |
ఆర్యపాదౌ గృహీత్వా తు శిరసా ధర్మకోవిదః || 6.127.18 ||

పాండురం ఛత్రమాదాయ శుక్లమాల్యోపశోభితం |
శుక్లే చ వాలవ్యజనే రాజార్హే హేమభూషితే || 6.127.19 ||

ఉపవాసకృశో దీనశ్చీరకృష్ణాజినాంబరః |
భ్రాతురాగమనం శ్రుత్వా తత్పూర్వం హర్షమాగతః || 6.127.20 ||

ప్రత్యుద్యయౌ యదా రామం మహాత్మా సచివైః సహ |
అశ్వానాం ఖురశబ్దైశ్చ రథనేమిస్వనేన చ || 6.127.21 ||

శంఖదుందుభినాదేన సంచచాలేవ మేదినీ |
గజానాం బృంహితైశ్చాపి శంఖదుందుభినిఃస్వనైః || 6.127.22 ||

కృత్స్నం తు నగరం తత్ తు నందిగ్రామముపాగమత్ |
సమీక్ష్య భరతో వాక్యమువాచ పవనాత్మజం || 6.127.23 ||

కచ్చిన్న ఖలు కాపేయీ సేవ్యతే చలచిత్తతా |
నహి పశ్యామి కాకుత్స్థం రామమార్యం పరంతపం || 6.127.24 ||

కచ్చిన్న చానుదృశ్యంతే కపయః కామరూపిణః |
అథైవముక్తే వచనే హనూమానిదమబ్రవీత్ || 6.127.25 ||

అర్థ్యం విజ్ఞాపయన్నేవ భరతం సత్యవిక్రమం |
సదాఫలాన్ కుసుమితాన్ వృక్షాన్ ప్రాప్య మధుస్తవాన్ || 6.127.26 ||

భరద్వాజప్రసాదేన మత్తభ్రమరనాదితాన్ |
తస్య చైవ వరో దత్తో వాసవేన పరంతప || 6.127.27 ||

ససైన్యస్య తదాతిథ్యం కృతం సర్వగుణాన్వితం |
నిఃస్వనః శ్రూయతే భీమః ప్రహృష్టానాం వనౌకసాం || 6.127.28 ||

మన్యే వానరసేనా సా నదీం తరతి గోమతీం |
రజోవర్షం సముద్భూతం పశ్య సాలవనం ప్రతి || 6.127.29 ||

మన్యే సాలవనం రమ్యం లోలయంతి ప్లవంగమాః |
తదేతద్ దృశ్యతే దూరాద్ విమానం చంద్రసన్నిభం || 6.127.30 ||

విమానం పుష్పకం దివ్యం మనసా బ్రహ్మనిర్మితం |
రావణం బాంధవైః సార్థం హత్వా లబ్ధం మహాత్మనా || 6.127.31 ||

తరుణాదిత్యసంకాశం విమానం రామవాహనం |
ధనదస్య ప్రసాదేన దివ్యమేతన్మనోజవం || 6.127.32 ||

ఏతస్మిన్ భ్రాతౌ వీరౌ వైదేహ్య సహ రాఘవౌ |
సుగ్రీవశ్చ మహాతేజా రాక్షసశ్చ విభీషణః || 6.127.33 ||

తతో హర్షసముద్భూతో నిఃస్వనో దివమస్పృశత్ |
స్త్రీబాలయువవృద్ధానాం రామోఽయమితి కీర్తితే || 6.127.34 ||

రథకుంజరవాజిభ్యస్తేఽవతీర్య మహీం గతాః |
దదృశుస్తం విమానస్థం నరాః సోమమివాంబరే || 6.127.35 ||

ప్రాంజలిర్భరతో భూత్వా ప్రహృష్టౌ రాఘవోన్ముఖః |
యథార్థేనార్ఘ్యపాద్యాద్యైస్తతో రామమపూజయత్ || 6.127.36 ||

మనసా బ్రహ్మణా సృష్టే విమానే భరతాగ్రజః |
రరాజ పృథుదీర్ఘాక్షో వజ్రపాణిరివామరః || 6.127.37 ||

తతో విమానాగ్రగతం భరతో భ్రాతరం తదా |
వవందే ప్రణతో రామం మేరుస్థమివ భాస్కరం || 6.127.38 ||

తతో రామాభ్యనుజ్ఞాతం తద్ విమానమనుత్తమం |
హంసయుక్తం మహావేగం నిపపాత మహీతలం || 6.127.39 ||

ఆరోపితో విమానం తద్ భరతః సత్యవిక్రమః |
రామమాసాద్య ముదితః పునరేవాభ్యవాదయత్ || 6.127.40 ||

తం సముత్థాయ కాకుత్స్థశ్చిరస్యాక్షిపథం గతం |
అంకే భరతమారోప్య ముదితః పరిషస్వజే || 6.127.41 ||

తతో లక్ష్మణమాసాద్య వైదేహీం చ పరంతపః |
అథాభ్యవాదయత్ ప్రీతో భరతో నామ చాబ్రవీత్ || 6.127.42 ||

సుగ్రీవం కేకయాపుత్రో జాంబవంతమథాంగదం |
మైందం చ ద్వివిదం నీలమృషభం చైవ సస్వజే || 6.127.43 ||

సుషేణం చ నలం చైవ గవాక్షం గంధమాదనం |
శరభం పనసం చైవ పరితః పరిషస్వజే || 6.127.44 ||

తే కృత్వా మానుషం రూపం వానరాః కామరూపిణః |
కుశలం పర్యపుచ్చంస్తే ప్రహృష్టా భరతం తదా || 6.127.45 ||

అథాబ్రవీద్ రాజపుత్రః సుగ్రీవం వానరర్షభం |
పరిష్వజ్య మహాతేజా భరతో ధర్మిణాం వరః || 6.127.46 ||

త్వమస్మాకం చతుర్ణాం వై భ్రాతా సుగ్రీవ పంచమః |
సౌహృదాజ్ఞాయతే మిత్రమపకారోఽరిలక్షణం || 6.127.47 ||

విభీషణం చ భరతః సాంత్యవాక్యమథాబ్రవీత్ |
ద్విష్ట్యా త్వయా సహాయేన కృతం కర్మ సుదుష్కరం || 6.127.48 ||

శత్రుఘ్నశ్చ తదా రామమభివాద్య సలక్షణం |
సీతాయాశ్చరణౌ వీరో వినయాదభ్యవాదయత్ || 6.127.49 ||

రామో మాతరమాసాద్య వివర్ణాం శోకకర్శితాం |
జగ్రాహ ప్రణతః పాదౌ మనో మాతుః ప్రహర్షయన్ || 6.127.50 ||

అభివాద్య సుమిత్రాం చ కైకేయాం చ యశస్వినీం |
స మాతృశ్చ తతః సర్వాః పురోహితముపాగమత్ || 6.127.51 ||

స్వాగతం తే మహాబాహో కౌసల్యానందవర్ధన |
ఇతి ప్రాంజలయః సర్వే నాగరా రామమబ్రువన్ || 6.127.52 ||

తాన్యంజలిసహస్రాణి ప్రగృహీతాని నాగరైః |
వ్యాకోశానీవ పద్మాని దదర్శ భరతాగ్రజః || 6.127.53 ||

పాదుకే తే తు రామస్య గృహీత్వా భరతః స్వయం |
చరణాభ్యాం నరేంద్రస్య యోజయామాస ధర్మవిత్ || 6.127.54 ||

అబ్రవీచ్ఛ తదా రామం భరతః స కృతాంజలిః |
ఏతత్ తే సకలం రాజ్యం న్యాసం నిర్యాతితం మయా || 6.127.55 ||

అద్య జన్మ కృతార్థం మే సంవృత్తశ్చ మనోరథః |
యత్ త్వాం పశ్యామి రాజానమయోధ్యాం పునరాగతం || 6.127.56 ||

అవేక్షతాం భవాన్ కోశం కోష్ఠాగారం గృహం బలం |
భవతస్తేజసా సర్వం కృతం దశగుణం మయా || 6.127.57 ||

తథా బ్రువాణం భరతం దృష్ట్వా తం భ్రాతృవత్సలం |
ముముచుర్వానరా బాష్పం రాక్షసశ్చ విభీషణః || 6.127.58 ||

తతః ప్రహర్షాద్ భరతమంకమారోప్య రాఘవః |
యయౌ తేన విమానేన ససైన్యో భరతాశ్రమం || 6.127.59 ||

భరతాశ్రమమాసాద్య ససైన్యో రాఘవస్తదా |
అవతీర్య విమానాగ్రాదవతస్థే మహీతలే || 6.127.60 ||

అబ్రవీత్ తు తదా రామస్తద్ విమానమనుత్తమం |
వహ వైశ్రవణం దేవమనుజానామి గమ్యతాం || 6.127.61 ||

తతో రామాభ్యనుజ్ఞాతం తద్ విమానమనుత్తమం ।
ఉత్తరాం దిశముద్దిశ్య జగామ ధనదాలయం ॥ 6.127.62 ॥

విమానం పుష్పకం దివ్యం సంగృహీతం తు రక్షసా ।
అగమద్ ధనదం వేగాద్ రామవాక్యప్రచోదితం ॥ 6.127.63 ॥

పురోహితస్యాత్మసఖస్య రాఘవో
బృహస్పతేః శక్ర ఇవామరాధిపః ।
నిషీడ్య పాదౌ పృథగాసనే శుభే
సహైవ తేనోపవివేశ వీర్యవాన్ ॥ 6.127.64 ॥

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే
సప్తవింశత్యధికశతతమః సర్గః ॥